

NÄKÖPIIRISSÄ — I SYNFALTET

ERIK CASTRÉN: *Suomen kansainvälinen oikeus* (SLY B 96), Porvoo 1959, XI + 464 s.

Professori Erik Castrénin ilmoitettavana olevan teoksen aiheena on Suomea koskeva tai velvoittava kansainvälinen oikeus. Maassamme tähän mennessä ilmestyneet julkista kansainvälistä oikeutta koskevat yleistekokset ovat käsitelleet kansainvälistä oikeutta yleensä, mutta on myös tärkeätä tietää, miten nimenomaan Suomi on suhtautunut kansainvälisen oikeuden eri kysymyksiin: mitä tapaoikeuden sääntöjä noudatetaan maassamme, mitä valtiosopimuksia on solmittu, minkä kannan valtiomme on omaksunut eräisiin kansainvälisoikeudellisiin riitakysymyksiin jne. Tällaisen teoksen laatiminen on luonnollisesti vaikeampaa kuin kansainvälisen oikeuden yleisesityksen kirjoittaminen, koska sitä koskevaa säädösaineistoa ei ole koottu ja oikeustapauksia on verraten vähän. Jo pelkästään edellämainituista syistä on professori Castrénin työlle annettava tavanomaista suurempi arvo ja merkitys.

„Suomen kansainvälinen oikeus” on, kuten professori Castrénin merkittävä kirjallinen tuotanto läpikotaisin, laadittu erinomaisen huolellisesti ja yksityiskohtaisesti. Kansainvälisoikeudelliset kiistakysymykset on selostettu tasapuolisesti, Suomen ja sen naapureiden välisiä suhteita selostettaessa on pysytty tiukan objektiivisuuden tiellä. Teos on ilmeisesti tarkoitettu ensisijaisesti kurssikirjaksi tai muutoin johdatukseksi Suomea koskevaan kansainväliseen oikeuteen, minkä takia siitä puuttuvat esim. kirjallisuusviittaukset ja -luettelot. Kun teos jäänee ainoaksi kansainvälisen oikeuden esitykseksi useimmille niistä, jotka siihen tulevat perehtymään, on edellä mainitun luotettavuuden ja tarkkuuden sekä tasapuolisuuden merkitys tärkeä. Teoksessa on noudatettu suurin piirtein samaa järjestystä kuin tekijän kaksitoista vuotta sitten julkaisemassa, nyt jo erältä osiltaan vanhentuneessa kirjassa „Kansainvälinen oikeus”, jonka nyt ilmestynyt teos valtaosiltaan korvaa.

Juuri pyrkimyksestä täydellisyyteen ja tasapuolisuuteen johtunee, että jollekin kysymykselle annettujen sivujen määrä ei aina tunnu olevan oikeassa suhteessa kysymyksen tärkeyteen. [Teoksessa ei ole noudatettu v. 1947 käytettyä tapaa painattaa tekstiä sekä korpuksella että petiitillä, vaan on tyydytty yksinomaan suurempaan kirjasinlajiin.] Niinpä esim. Suomen ja Norjan välisiin rajaoloihin liittyvien sopimusten sisällyksen selostus on saanut yhtä suuren sivumäärän kuin selostus Suomen ja Neuvostoliiton välisestä ystävyys-, yhteistoiminta- ja avunantosopimuksesta. Varsin suuri määrä sivuista on käytetty Suomen solmimien valtiosopimusten sisällön selostamiseen sopimusta sen enempää ja tarkemmin tulkitsematta. Valtiosopimusten selostaminen on teoksen luonteen huomioon ottaen ymmärrettävissä, mutta eräät kohdat olisi voinut painattaa pienellä kirjasinlajilla, jos tilasta on ollut puutetta, ja käsitellä hieman laajemmin sellaisia kysymyksiä, jotka kirjaa laadittaessa ovat olleet ajankohtaisia. Ajattelen esim. Suomen ulkopolitiikan korkeimman johdon järjestelyä, Suomen puolueettomuuden erityispiirteitä taikka pohjoismaiden jakaantumista kansainvälisoikeudellisesti ja -poliittisesti kolmeen toisistaan eroavaan ryhmään sekä näiden ryhmien erityispiirteitä. On tietenkin selvää, että esiteltävänä ole-

van kaltainen standarditeos ei voi eikä saa tavoitella liiaksi yksityis- tai ajankohtaisuutta, mutta toisaalta on juuri kansainvälisoikeudellisten peruskysymysten puolueeton ja alan parhaan asiantuntijan suorittama selvitys niin tärkeä, että myös tieteellisessä esityksessä voitaisiin samalla mahdollisuuksien mukaan hälventää vallitsevia väärinkäsityksiä ja poistaa tietämättömyyttä. Lainopillisella teoksella on vielä eräs ominaisuus, joka voi saattaa lainoppiin perehtymättömän lukijan ymmälle: oikeudellista normia, oikeudellisesti merkittävää tosiasiaa tms. koskeva väite ei useinkaan anna mitään tietoa normin, tosiasian tms. syntymisen tai ilmenemisen syistä sen paremmin kuin seurauksistakaan. Esimerkiksi sivulla 22 vain todetaan, että Pariisin rauhansopimuksen jälkeen Suomi on solminut uudelleen diplomaattiset suhteet kaikkiin muihin maihin paitsi Saksaan, jonka kanssa on ylläpidetty ei-poliittisia suhteita, minkä lisäksi sanotun maan kanssa vallinnut sotatila nimenomaan todettiin vuonna 1953 päättyneeksi. Vasta sivulla 225 mainitaan, että syynä tähän on halu olla tunnustamatta valtiota tai sen hallitusta, mutta tästäkin tiedosta huolimatta jää kaipaamaan tarkempaa selvittelyä suhteistamme Saksaan. Toisena esimerkkinä voidaan mainita maamme ulkopoliitiikan korkeinta johtoa koskeva selvitys, jossa on tehty selkoa siitä, miten se on maamme valtiosäännön mukaan järjestettävä, mutta ei ole mainittu, millaiseksi eri elinten valtasuhteet ja esim. ulkoasiainvaliokunnan asema käytännössä on muodostunut.

Professori Castrén ei kuitenkaan kaihda kannanottoa arkaluontoisiin kysymyksiin ja edellä esitetyt huomautukset johtuvat vain siitä, että juridisesti erittäin korkeatasoinen teos voi sitä kansainvälisten ilmiöiden kokonaisselityksen kannalta katsoen — mihin näkökohtaan muissa yhteiskuntatieteissä joudutaan kiinnittämään huomiota — näyttää joissakin kohdin liian lapidaariselta, nuikkasanaiselta. Toisaalta on taas niin, että esim. kansainvälisen politiikan ja valtio-opin tutkimukset monesti tuntuvat lakimiehen kannalta katsoen yksipuolisilta, koska niissä ei ilmiöiden selitystä etsittäessä laisinkaan mainita oikeusnormeja, joiden latentti paine on havaittavissa inhimillisen yhteiselämän kaikilla aloilla. Tämän seikan tuominen julkisuuteen saattaa olla paikallaan juuri tässä lehdessä, jotta myös yhteiskuntatieteiden alalla koetettaisiin päästä — tietenkin itsekkään tieteenhaaran pohjalta lähtien ja sille ominaisin keinoin — lähemmäs tarkasteltavana olevien ilmiöiden kokonaisselitystä.

Professori Castrénin esiteltävänä oleva teos pohjautuu laajan aiheen hallintaan ja kestää varsin hyvin vertailun ulkomaisen kirjallisuuden kanssa. Olisi suotavaa, että se jaksettaisiin esim. opiskelijoiden piirissä lukea sinänsä arvokkaana ja ajatuksia herättävänä teoksena eikä vain osana mahdollisimman pikaisesti selvitettävää tenttilukua.